هاریکارییێن وەزیرێ هەرێمێ و لیژنا شێوردارا کاروبارێن ئێزدیان

دەنگێ لالش / دهۆک:
وەزیرێ هەرێمێ و لیژنا شێوەردارا کاروبارێن ئێزدیان د بەردەوامن ل سەر پێشکێشکرنا خزمەتگوزاریان بۆ دەڤەرێن ئێزدیان و تایی و چقێن جڤاکێ مە، کو ب هەلکەفتا جەژنا سەرێ سالا ئێزدیان هاریکاریا بنگەهێ لالش یێ رەوشەنبیری و کۆمەلایەتی و قوتابییێن ئێزدی ل زانینگەها دهوک کرینە سەبارەت ئەنجام دانا دوو سەیرانێن جودا جودا و ب ڤی رەنگی:

١- کوژمێ (١٨٠٠) دولاران بۆ قوتابییێن ئێزدی ل زانکۆیا دهوک.
٢- کوژمێ (٣) ملیون دینار بۆ بنگەهێ لالش یێ رەوشەنبیری و کۆمەلایەتی.

ژ هەژی گۆتنێ یە کو ئەڤ هەردوو سەیران ل هاڤینگەها قارقاراڤا هاتنە گێران و جەماوەرەکێ زۆرێ کوردێن ئێزدی تێدا پشکدار بوون.

سوپاسنامە

ئەم ب ناڤێ دەستەیا بلندا بنگەهێ لالش یێ رەوشەنبیری و کومەلایەتی و تەڤایا دەستەییێن رێڤەبەرێن تایبێن بنگەهی ل (شنگال، شێخان، سنونێ، باشیک، بارزان، خەتارێ، باعەدرێ، شاریا، خانکێ، نڤیسینگەهێن مە ل شێخکا، مووسل، بەغدا) و تەڤایا ئەندامێن خۆ گەرمترین سوپاسیا ئاراستەی پارێزگەرێ دهوکێ و بەرپرسێن لقێن (١٤،١٧،٢٠) یێن پارتی دیموکراتی کوردستان و بەرپرسێن ئاسایشا پارێزگەها دهوکێ و فەرماندەیا دهوک و بەرپرسێ پولیسێن پارێزگەهێ و رێڤەبەر و کارمەندێن K.tv کەنالێ ئاسمانی و کەنالێ نافخویی و رادیویا کوردستان دهوک و تەڤایا لایەنێن سیاسی و میری و کەسایەتی و هەڤالێن پشکداری د جەژنا مەیا سەر سالێ دا کەرین و رۆژێن مە ب رەوش و شاهی کرین هیڤی یە هەموو رۆژێن خەکێ کوردستانێ جەژن و شاهی بن دوبارە سوپاس.

دەستەیا بلندا بنگەهێ لالش/ دهوک
٢٠٠٦/٤/٢٠

هۆنەرمەند و رۆژنامەڤانەکێ ROj tv:

پڕانی یا هونەرمەندێن تورک ژ بنەرەتدا کوردن، و ب هزارا سترانێن کوردی هلداینە و وەرگێراینە زمانێ تورکی

پشتی خەباتەکا دور و درێژ دناڤا فولکلورێ کوردی دا، هۆنەرمەندێ شۆرەشگێر شەمدین سەرحەدی د رێکا (دەنگێ لالش) را رەخنێ دگرت و دبێژت: سترانا کوردی یا فلکلۆری باش ناهێتە پاراستن گەرەکە کەسێن بسپۆر و گەلەک شارەزا د وارێ میوزیکا کوردی و جیهانێ دا ب کارێ مودەرنیزمەکرنا سترانا فولکلۆری رابن داکو تاما کوردەواریێ تێدا ب مینت.

هەڤال ناسر/٦نیسانا ٢٠٠٦ دهۆک:

ل باژێرەکێ سەرحەدێ ل باکوورێ کوردستانێ سالا ١٩٥٥، شەمدین هاتی یە سەر دونیایێ، ئێکەم کەس بوویە سترانا کوردی یا فولکلۆری ل سالا ١٩٨٠ بەرهەڤکری و گۆتی، هەتا نها پتری ٣٠،٠٠٠ هەزار سترانێن فولکلۆری یێن هەر چار پارچێن کوردستانێ ب رێکا بەرنامێ خوە ل کەنالێ ROJ tv کو ئەڤە نێزیکی هەشت سالایە تێتە وەشاندن، پاراستینە، بۆ ماوێ دوو سالان ئەندامێ کۆما بەرخوەدان یا هونەری یا باکوورێ کوردستانێ بوویە، نێزیکی ٢٠ سالایە وەلات و زارۆکێن خوە بجھ هێلاین و قەستا ئەلمانیا کری، هەتا ئیرۆ ژی ژبەر دەستهەلاتداریا تورکیێ نکارت بچیتە ناڤ خاکا خوە.

دەمێ ئەڤ هۆنەرمەندێ وەلاتپارێز ل ٢٠٠٦/٤/٢ گەهشتیە بالەفرخانەیا هەولێر یا نێڤ دەولەتی وەک زارۆیەکی ژ دایکا خوە خەریب بووی خوە هاڤێتە هەمبێزا عەردی و ئاخا کوردستانا ئازاد ماچ کر، و گۆت: **ئەو خەم و حەسرەتێن ب دەهان سالان من د کشاندن هەموو هاتنە دەرێ.**

ل گۆر دیتنا شەمدینێ هۆنەرمەند: **گەلێ هەری خورت و خوەدی فولکلۆرا رەسەن د رۆژهەلاتا ناڤین دا، گەلێ کوردە، لەوان گەرەکە لێکۆلینێن ئەکادیمیک ل سەر فولکلۆرا کوردی بهێنە چێکرن.**

دەمێ کو شەمدین ل سەر نەتەوا کورد د ئاخڤت، تشتەکی ناڤەشێرت، هەستا وی یا نەتەوەیی قەبوول ناکەت بەحسێ چارپارچێن کوردستانێ ب هێتە کرن، ل جەم وی حەتا نها کوردستان ئێک پارچەیە، و تاما فولکلۆرێ کوردی ل هەموو باژێرێن کوردستانێ ئێک تامە و ژبۆ ئێک دۆزێ یە.

د ڤی واریدا سەرحەدی دبێژت: **دەولەتێن دەردۆری مە ب خوە سوود ژ چاند و کولتورا مە وەرگرتینە، و ب هزاران سترانێن مە هاتینە وەرگێران بۆ سەر زمانێ تورکی، ئەگەرێ وێ ژی چونکە پرانی یا هۆنەرمەندێن تورک ژبنەرەتدا کوردن، د سالێن بەرێدا دەولەتا تورک ناڤەندێن چاند و هۆنەرەی هەبوون و دگۆتنە هۆنەرمەندێن خوە هەرن سترانێن کوردا کۆم بکەن و بینن،** ل ڤێدەرێ شەمدینی ئاگەهی دان هۆنەرمەندێن تورک: **فەرە ئێدی ئەو ل خوە ڤەگەرن و بزانن ئەو سترانێن ئەو دبێژن، نە یێن وانن بەلکو یێن کوردانە.** دناڤا دیدارێدا ڤی هۆنەرمەندێ خوەدی دەنگەکی چیایی هندەک ژ وان سترانان دگەل ئاوازا وان یا رەسەن بۆ مە ڤەلۆراندن (**خوم خومێ توریڤانێ دەلالێ ئەز مێڤانێ، کەڤژکم لێ لێ، رابە جۆتیار، دەوەرن گولا ب چینن، جەمۆ،...**).

شەمدینی ب دەرفەت زانی هەموو نهێنی و پێزانینێن ل سەر سترانا کوردی ژ دلێ خوە بینتە دەر، نەخاسمە ل دەردۆرێن من و وی هژمارەکا هۆنەرمەندێن باژێرێ دهۆکێ د ئامادەبوون، دەما گۆتی: **گەرەکە تەلەفزیۆنێن کوردی کۆنترۆلەکا تەمام ل سەر بەلاڤبوونا فولکلۆرێ بیانی بکەن، ل ڤان داوییا ئەز دبینم ئەرەبێسک و پۆپ و تورکانی و فارسی دناڤ سترانا کوردی دا مشەبوویە، ئەڤ چەندە گەلەک خرابە، ئەز نابێژم بلا نەهێن ب کار ئانین، لێ بلا مرۆڤ ب زانبە چەوا ژبۆ خزمەتا فولکلۆرێ خوە ب کاربینە.**

نها هەول و خەباتێن ڤی هۆنەرمەندێ شۆرەشگێر ل دۆر دروستکرنا بەرنامەکێ تەلەفزیونی نە، کو تێدا سترانا فولکلۆری یا هەر چار پارچێن کوردستانێ ب هێتە زندیکرن و پاراستن.

چەند زانیاریەک ل دۆر دەڤەرا دێرەبوونێ

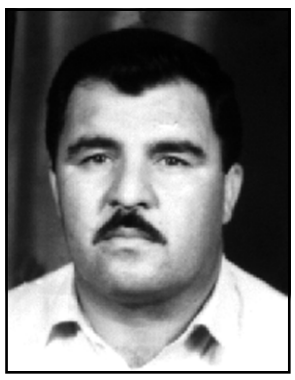

رێسان حەسەن

دەڤەرا دێرەبوونێ ئێکە ژ دەڤەرێن هەری گرنگ ئەوێن کو کوردێن ئێزدی لێ د ئاکنجی، ئەڤ دەڤەرە دکەفتە ژێر دەستهەلاتیا حکومەتا هەرێما کوردستانێ و سەر ب پارێزگەها دهۆکێ ڤەیە، و دکەفتە باشوورێ رۆژئاڤایا باژارێ زاخۆیا کەڤن و دێرین ب نێزیکی ٣٠ کیلۆمترا.

دەڤەرا دێرەبوونێ دکەفتە سێ گۆشا سنوورێ دناڤبەرا هەرسێ کۆمارێن تورکیا و سوریا و عیراقێ دا.

چیایێ بێخێر وەکو ڤەبرەکێ یە بۆ دەڤەرێ هەر ژ گوندێ قەرەولا و هەتا گوندێ پێشابورێ، و ژ گوندێ پێشابورێ و بەر ب رۆبارێ دجلە تا گوندێ خوکێ ژ ئالیێ باشوورڤە، و بەر ب قونتارا چیایێ بێخێر و گوندێ قەرودە ژ ئالیێ رۆژهلات ڤە.

هەر ژ کەڤندا کوردێن ئێزدی ل ڤێ دەڤەرێ دژین و لێ د ئاکنجی نە ب تایبەت هۆزێن هەوێریا و ماسەکا و ڕەشکا.

دەڤەرا دێرەبوونێ ل سەر دەمێ قەهرەمانێ ژێهاتی هەسنێ شەرەفێ هەوێری ئەوێ بەرگری ژ ئاخا زێرینا کوردستانێ کری ل دەستپێکا سەدێ نۆزدێ یێ زاینی و زۆر بەرفرەه بوویە تاکو گەهشتیە سنوورێ دەڤەرا دوبانا دنا ژ ئالیێ رۆژهلات ڤە.

هەژی یە بێژین کو چەندین شینوارێن دیرۆکی دکەڤنە سنوورێ ڤێ دەڤەرێ و ژ وان شینوارا:

گۆرستانەکا مەزن و کەڤن دکەفتە ئاقارێ گوندێ مێرگەسۆرێ د گۆرەکا مزن لێ یا بەرچاڤە و خەلکێ دەڤەرێ دبێژنێ گۆرا (نوح پێخەمبەرە)و تا نۆکە برینا دارو بارێ ڤێ گۆرستانێ ل جەم خەلکێ دەڤەرێ قەدەغەیە.

دیسان ئاڤاهیەکا کەڤن و دێرین دکەفتە ئاقارێ گوندێ دێرەبوونێ و خەلکێ دەڤەرێ دبێژنێ دێرا دێرەبوونێ هەر دیسان گرەکی مەزن و بەرچاڤ دکەفتە رۆژئاڤایا گوندێ دێرەبوونێ و شینوارێن ئاڤاهییێن کەڤن لێ د دیارن.

چەندین شینوارێن دی ل ئاقارێ دەڤەرێ هەنە مینا خربێ بزمێرا و قوچا قول.

چەندین نیشانگەهێن خاس و بابچاکێن ئێزدیا ل ئاقارێ ڤێ دەڤەرێ هەنە مینا نیشانگەها عەڤدێ رەش و بازید و گاڤانێ زەرزا و بیرئافات و خدر لیاس.

ژبەرکو دەڤەرا دێرەبوونێ دەڤەرەکا ستراتیژی یە و جیێ وێ جیەکی گرنگە و دکەفتە سێ گۆشا سنوورێ هەر سێ دەولەتێن ترکیا و سوریا و عیراقێ و ژبەر گرنگیا جهێ ڤێ دەڤەرێ چەندین جارا حکومەتا عیراقێ ڤیایە خەلکێ گوندێن ڤێ دەڤەرێ راکن و دەربەدەربکن و چەندین جارا ئەڤ گوندنە هاتینە خراب کرن و ویران کرن تاکو سالا ١٩٩١ و ژ ئەنجامێن سەرهلدانا پیرۆز خەلکێ ڤێ دەڤەرێ ب ئێمناهی گوندێن خۆ ئاڤا کرینە و لێ د ئاکنجی بوینە و ب دلەکی خۆش لێ دژین.

خەلکێ دەڤەرا دێرەبوونێ ڕۆلەکی گرنگ و بەرچاڤ هەبوویە د بزاڤا رزگاری خوازا کوردی دا و نەخاسمە د شۆرەشێن ئەیلون و گولانێ دا و چەندین کەسێن ناڤدار و قەهرەمان خۆ کرینە قوربانیا ئاخا زێرینا کوردستانێ مینا نەمران:

حمیدێ سعیدێ مام بین و مشکویێ خەلەفێ عەڤدی و تەمەرێ مەندۆ و فندیێ سیسوێ عەلی و فەرموێ شێخ رەشید و صبروێ هادی و قاسمێ گەنی و سعیدێ گندۆر و کەموێ هادی و خودیدایێ هادی و مەحمودێ حەمرێ.

دەڤەرا دێرەبوونێ پێک دێت ژ گوندێن دێرەبوونێ و پێشابورێ و میران و باجدا کەندال و کانی شەرەبێ و پێ بزنێ و باجدا بەرئاڤێ و کیلە سپیێ و قەرەولا و باجدا میر و قەرودە و خان تەوەرێ و توسانا و مێرگەسۆرێ و مشارا و گەروێنییێ و انجکا سۆر و خوکێ.

ژمارا خێزانێن کو نهۆ ل ڤێ دەڤەرێ دژین نێزیکی (١٠٠٠) خێزانایە و ژمارا کەسێن کو نهۆ لێ دژین نێزیکی (٧٠٠٠) کەسانن.

ژین و ژیارا خەلکێ ڤێ دەڤەرێ ل سەر چاندنا دەخل و دانی و دەرامەتی و خودان کرنا تەرش و کەوالی یە.

هەژی گوتنێ یە کو هەر سال ل وەرزێ بوهارێ خەلکێ ئەڤێ دەڤەرێ توافەکێ دگێرن بناڤێ توافا عەڤدێ ڕەش و خەلکێ دەوروبەر لێ کۆم دبن و داوەت و شەهیانە دئێنە گێران ب ڤێ هەلکەفتێ.

پشتی سەرهلدانا پیرۆز ل سالا ١٩٩١ ێ بارودۆخێن تەڤایا گوند و باژێرێن کوردستانێ ئەوێن دکەڤنە ژێر دەستهەلاتیا حکومەتا هەرێما کوردستانێ گەلەک خۆش بوینە. و چەندین پرۆژێن گرنگ لێ هاتینە ئەنجام دان ژبۆ خزمەتا خەلکێ دەڤەرێ.

جەژنا سەرێ سالێ

حەجی مەغسۆ حەسۆ

جەژنا سەرێ سالا ئێزدیان دکەفتە چارشەمبووا ئێکێ ژ مەها نیسانا شەرقی، ڕەه و ڕیشالێن ڤێ جەژنێ د باورەیا ئێزدیاندا دزڤرنە دەستپێکا ئافراندنا کنیاتێ و دبێژنێ جەژنا (طاووسی مەلەک) یان جەژنا (مەلک زان) یان ژی دبێژنێ (جەژنا چارشەمبوونا سۆر).

ژ کەڤندا گەلەک مللەتێن جیهانێ ئاهەنگ دگێران ژ وان ژی، وەکی: (زکموک) یان ژی (زک ماک) ئانکو ژدایک بوون، ئەڤە ل جەم سۆمەریان و ئاهەنگێن (اکتیۆ) ل جەم بابلیان و نوروز سەرێ سالا نوی ل جەم میدیا.

ل جەم ئێزدیان ئەڤ هەیڤ (نیسان) هەیڤەکە گەلەک پیرۆزە و هێمایێ وێ سونبلا ژیانێ و نووکرنێ یە، هەر دیسان بەرێ دەمێ ئێزدیان سەر بڕ دڤێ جەژنێ دا سەر ژێ دکرن، هندەک ژ خوونا سەر بڕێ دگەل هندەک ئاخ تێکڤەددان و هندەک قالکێن هێکان و کولیلکێن نیسانێ دگەلدا ل سەر دەرێ مالێ و ژۆرێن مالێ ددان، بەلێ نها قالکێن هێکان و کولیلکان دگەل هندەک هەڤیری بکار تینن ل شوونا ئاخێ و خوونێ.

دڤێ جەژنێ دا چەندین ڕێ و رەسم تێنە گێران وەکو چێکرنا سەوکا و گەراندنا وان ل سەر جیرانا، کەلاندن و رەنگ کرنا هێکان، سەربڕا سەرژێدکەن، فەتیلا ل مەزارگەهێن ئێزدیان فێدخینن وب تایبەت ژی ل پەرستگەها لالش ل (سوکا مەعریفەتێ) کو (٣٦٥) فەتیلان هەلدکەن، خەلک ل جەژنانێ دگەرن و یاریا ب هێکا دکەن، وەک کابانێ و مێشکانێ و... هتد. نەهەوجەیە ب درێژی بەحسێ بکەم..

د باوەریا ئێزدیاندا مەلک زان د ڤێ جەژنێدا تێتە سەر ئەردی و هەر وەک قەول و تێکستێن ئێزدیان داکۆکیێ لێ دکەن.

چارشەمبووا سەرێ نیسانێ
مەلەک زان دئێتە خوارێ
دەنگ دکەت ل بەهارێ

هەر دیسان دڤێ جەژنێ دا ئێزدی ئەردی ناکۆلن، و دبێژنە کاریێ ژی بێناڤ ژ بەر توژاتیا وێ، هەروەسا د هەیڤا نیسانێ دا ئێزدی ژنا نائینن و دبێژن نیسان بخوە بووکا سالێ یە..